

Farklı bir gazetecilik mümkün: Barış gazeteciliği

09. 06.2013

Yrd. Doç. Dr. Metin Ersoy / Havadis Gazetesi

Gezi Parkı eylemleri ve protestoları ile yatıp kalktığımız şu günlerde, ana akım medyanın olaylara bakış açısını, barış gazeteciliği üzerinden tartışarak, bu süreçte kullanılabilecek farklı bir habercilik anlayışının mümkün olduğu vurgulanmalı.

Geçtiğimiz hafta başlayan ve bu haftaya damgasını vuran Gezi Parkı eylem ve protestoları bazı çevreler tarafından “devrim” olarak isimlendirilse de asıl devrimin medya alanında yapılması gerektiğini bir kez daha hatırlamış olduk. Bu güne kadar toplumun önemli bir kesiminin dikkatini çekmeyen medyadaki tekelleşme, iktidar yanlısı tutum ve geleneksel habercilik anlayışı; protesto gösterilerinden sonra, sosyal ağların da sayesinde tartışılmaya başlandı. İstanbul Gezi Parkı’nda yapılması planlanan inşaat için sökülen ağaçları protesto eden kişiler ilk başlarda medya tarafından önemsenmedi.

Katılım hakkı önemsenmiyor

Geleneksel habercilik anlayışında bir kez daha gördük ki, halk haberlerde yer bulabilmek için alışılmışın dışında bir şeyler yapması gerekiyor. Böylece medyanın dikkatini çekebilir ve haber değeri bulabilir. Bu anlayışa göre; medya halkın haberlere katılım hakkını pek önemsemiyor. Halkın yaratacağı bir gündem de yine siyasi odakların gündeminden daha az önemseniyor. Öyle ki, olayların başladığı saatlerde eylemcilerin görüntüleri ve düşünceleri medyaya yansıtılmazken, İstanbul valisinin veya emniyet müdürünün açıklamaları canlı olarak aktarılabilir. Elit odaklı habercilik dediğimiz ve eleştirdiğimiz gazetecilik anlayışı tam da buna örnek teşkil ediyor.

Halktan yana gazetecilik

İstanbul’da başlayan ve daha sonra Türkiye’deki diğer illerde devam eden gösterilere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nden de destek geldi. Konunun medya boyutunu değerlendirmek ve farklı bir gazetecilik anlayışının nasıl

yapılabileceğinin altını çizmek istiyorum. Geleneksel gazetecilik anlayışının söz konusu olayları haberleştirmede ve haber söylemlerinde önemli sorunlar bulunuyor. Gazetecilere bu süreçte daha fazla sorumluluk düşmekte, ideal ve halkın yanında olan gazeteciliğe her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada, barış gazeteciliğinin habercilik anlayışını tartışarak, olaylarda kullanılacak farklı habercilik yöntemlerinin de mümkün olduğunu vurgulamak istiyorum.

Barış gazeteciliği...

Barış gazeteciliği anlayışı yıllardır etnik çatışmaların (silahlı veya silahsız) devam ettiği birçok ülkede gazetecilere yol göstermesi için Johan Galtung tarafından ortaya atıldı. Açıkça görmekteyiz ki, geldiğimiz noktada bu anlayış sadece etnik çatışmalarda kullanılacak bir model olmaktan çıkarak, herhangi bir sıradan olayda dâhi kullanabiliyoruz. Ana akım medyanın içinde bulunduğu sorunları düşündüğümüzde, medyanın barış gazeteciliği modeline daha fazla ihtiyacı olduğunu söyleyebiliriz.

“Pasif direniş”

İlk başlarda “pasif” bir direniş olarak başlayan eylemler, kolluk güçlerinin toplanan eylemcileri dağıtmak için yaptığı müdahaleler ile şiddete dönüştü. Eylemciler tarihte birçok örneği olan “pasif direniş” yaparak şiddete başvurmamakla birlikte, kendilerine müdahale eden polisler kitap okuyarak protestolarını gerçekleştirdiler. Ancak eylemcilerin bu tavrı ve protestoları Türkiye’de ulusal ve ana akım medya tarafından görmezlikten gelindi. Bir başka ifadeyle; medya söz konusu olayda halk odaklı yayıncılık yerine, elit odaklı yayıncılığı benimsedi. Bu tabii medyanın iktidar ile olan yakınlığı ile de alâkalı bir durum. İktidara karşı yükselen protesto sesinin bastırılarak, değersizleştirilmesi ve itibarlaştırılması sağlanmaya çalışıldı. Ne zamanki eylemciler medyanın söz konusu tavrını protesto etmeye başladı, medyanın tavrı ve yaklaşımı da değişim gösterdi.

Olaylar küçümsendi

Barış gazeteciliğinde “proaktif” habercilik olarak da bilinen bu tür yayımlar, bir olayın şiddete dönüşmeden çözülebilmesi için medyanın konuyu kamuoyunun gündemine getirmesi ve tarafları ortak zeminde buluşturması beklenir. Bir başka ifadeyle çözüme katkı için medyanın sorumluluk üstlenmesi gerekirdi. Ancak, ulusal medya olaylar büyümeden, haber yapma eğilimi göstermediği gibi, olayları küçümseyerek değersizleştirdi.

Eylemciler ötekileştirildi

Barış gazeteciliği anlayışı açısından medyanın tavrını değerlendirdiğimizde, medyanın olayların ve çatışmaların sebebini anlamak yerine, sadece iki çatışan taraf görüntüsünü ve bilgisini haberlere taşıyarak işin iç yüzünü araştırmadığını söyleyebiliriz. Protestolara katılan herkesi aynı kefeye koyarak haberler oluşturuldu. Böyle olunca da eyleme katılanlar kolay bir şekilde etiketlenerek, marjinal gruplar, yasadışı örgüt üyeleri adı altında dışlanarak ötekileştirildi. Zira, bu şekilde bir yayımcılık elit odaklı yayımcılığa daha fazla destek vermekteydi. Barış gazeteciliğinde en önemseydiğimiz konulardan bir tanesi; olayın görünen kısımları yerine görünmeyenleri araştırmak, bulmak ve haberleştirmek olması gerekiyor. Gerçi, Türk medyası söz konusu eylemlerde ve çatışmalarda bırakın görünmeyeni, görüneni de kamuoyu ile paylaşmakta sıkıntı yaşadı. Görünmeyenlerden anlamamız gereken; olayın rakamlarla ifadesinden çok, insanların yaşadığı psikolojik travmalar, sağlık sorunları olmalıydı. Örneğin; atılan biber gazlarından etkilenen yaşlılar, çocuklar ve turistler. Bu konularda medyanın ciddi bir umursamazlığı söz konusu.

Herkesin acılarına odaklanılmalı

Eylemler üzerine yapılan haberlerde dikkat çeken bir özellik de insan odaklı habercilik anlayışının Türk medyasının genelinde gelişmemiş olduğu gerçeğidir. Olaylar sırasında veya sonrasında şiddet ve zarar gören, yaralanan tüm kesimlerin acılarına odaklanılması gerekirdi. Kadın-erkek, yaşlı-genç, çocuk-yetişkin demeden toplumun tüm kesimlerinin söz konusu eylemlerden nasıl zarar gördüğü konusu daha fazla tartışılmalıydı. Ayrıca protesto gösterileri sırasında tüm kötülük yapanlar deşifre edilmeliydi. Sadece polislerin uyguladığı orantısız güç değil aynı zamanda protestocular arsındaki olayları kışkırtmaya çalışan kişiler de. Yani halktan yana yayım yapmak demek, halkın içindeki yanlışlıkları konuşmamak olmamalı. Ulusal medya bunun yerine elit odaklı bir yayımcılık benimsediği için eylemcilerin tepkisini çekerek, olayların daha da büyümesine zemin hazırlamış oldu.

Bilgi kirliliği bulunuyor

Konuyu özetlersek, medyanın başlıca görevleri arasında olan; kamuoyu oluşturma ve eleştirme hakkını yerine getirmediğini görmekteyiz. Sosyal ağlar sayesinde birçok kişi olayları daha hızlı, sansürsüz ve vatandaşların gözünden takip edebildi. Unutmamalıyız ki; sosyal ağlarda da ciddi bir bilgi kirliliği bulunuyor. Olayların başlamasıyla birlikte sosyal ağlara düşen görüntüler, fotoğraflar ve bilgiler yanıltıcı

ve kışkırtıcı olabiliyor. Medyanın çözüm sürecine destek için benimsediği gazetecilik anlayışını her alanda devam ettirmesi gerekiyor. Üzülerek görüyoruz ki, medya barış gazeteciliğini tam olarak anlamamış. İster etnik sorunlardaki haberlerde ister ise diğer çatışmalardaki haberlerde bir şeyleri görmezlikten gelerek, elit odaklı yayımcılık yaparak sorunların çözümüne katkı sağlanmıyor.

Halk için medya

Medyanın toplum nezdinde güven kaybı yaşamasının tek sebebi gazetecilik anlayışı değil. Güven kaybı siyaset ile medyanın çok içli dışlı olması olarak da gösterilebilir. Bu noktada sorumlu, sağlıklı ve ideal gazetecilik olarak tanımladığımız barış gazeteciliğine her zamankinden daha fazla ihtiyacımız bulunuyor. Zira gücünü halktan alan medyanın, bu günü halka karşı kullanması demokratik toplumlarda olmasını beklediğimiz bir durum değildir.